

การประเมินผลการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ
พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ *

Evaluation of Educational Organization in Accordance with Vocational
Certification Program 2013 (2556 BE.) on Non-Formal
Education Target group

ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (Choosak Ueangchokchai) **

ปาน กิมปี (Parn Kimpee) ***

สุรพงศ์ จำจด (Surapong Chamchod) ****

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ ด้วยระเบียบการวิจัยเชิงประเมินที่อาศัยข้อมูลจากการประเมินเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การจัดสนทนากลุ่ม และการระดมความคิดเห็น ผลการประเมินสรุปได้ว่า สภาพของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนั้นดำเนินการไปตามหลักการและหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษากำหนด โดยเน้นการสร้างคนให้มีอาชีพและยกระดับทักษะความรู้ และสมรรถนะในการประกอบอาชีพ จุดเด่นของการดำเนินงาน ได้แก่ การมีความยืดหยุ่นและความหลากหลายในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ ตลอดจนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานพบว่าส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับครูประจำกลุ่ม ปวช. ที่ลาออกระหว่างภาคการศึกษา รวมถึงขาดความเข้าใจในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเนื่องมาจากการขาดประสบการณ์ในการจัดชั้นเรียน แนวทางการพัฒนาที่สำคัญของการจัดการศึกษา คือกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยควรกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักสูตรให้มีคุณภาพที่มีแบบแผนชัดเจนในการดำเนินงาน และเชิญชวน

* เพื่อรายงานผลการประเมินการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ (To report Educational Organization in Accordance with Vocational Certification Program 2013 (2556 BE.))

** ดร.ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย อาจารย์สาขาวิชาการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ติดต่อ: koonchaikeng@gmail.com หรือ โทรศัพท์ 0970212927 (Choosak Ueangchokchai Ph.D. in Non-Formal Education for Social Development Program, Faculty of Education, Kasetsart University. Contact: koonchaikeng@gmail.com Mobile 0970212927)

*** ดร. ปาน กิมปี ที่ปรึกษาสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ (Parn Kimpee Ph.D., Consultant of The Office of the Non-Formal and Informal Education, Ministry of Education)

**** สุรพงศ์ จำจด เลขานุการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ (Surapong Chamchod, Secretary of The Office of the Non-Formal and Informal Education, Ministry of Education)

ภาคีเครือข่ายให้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา รวมถึงมีนโยบายการพัฒนาครูประจำกลุ่ม ปวช. ให้เป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว

คำสำคัญ: การประเมิน, หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ, กลุ่มเป้าหมายนอกระบบ

Abstract

The purpose of this study were to monitor and evaluate educational organization in accordance with Vocational Certification Program 2013 (2556 BE.) on informal targets. The study employed evaluative research methodology using data gathered through document evaluation, interviews of relevant samples, group discussion organization, and brainstorming. The evaluation result was concluded that the educational organization in accordance with the program was consistent with the principles and criteria set by Office of the Vocational Education Commission and it emphasized on job creation and the improvement of professional skills, knowledge, and capability in human resources. The core strengths of the implementation were the flexibility and variety in organizing instructions that could meet the need of adult learners as well as valuing learner's participation and self-guided learning. In terms of problems and obstacles, most difficulties involved personnel issue since vocational lecturers often resigned in the middle of an academic semester as well as the lack of understanding in the process of instructional organization due to the lack of classroom organization experience. A room of improvement regarding educational organization is that the Ministry of Education and The Office of the Non-Formal and Informal Education (ONIE) should set a standard on how, with quality, to organize education in accordance with the program and invite associated network to take part in making it happen as well as set out a concrete policy related to the development of vocational teachers which can quickly put into action and place.

Keyword: Evaluation, Vocational Certification Program, Informal Targets

บทนำ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะพัฒนามาตรฐานการจัดให้ทัดเทียมกับนานาประเทศมากขึ้น โดยเน้นการสร้างทรัพยากรมนุษย์ควบคู่ไปกับการสร้างรากฐานที่มั่นคงทางเศรษฐกิจ กล่าวคือมุ่งสร้างคนให้มีความรู้ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและส่งเสริมการพัฒนาทางด้านวิชาชีพพร้อมด้วย เพราะการที่คนมีอาชีพย่อมเป็นการสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพพร้อมรับกับตลาดแรงงานที่มีความหลากหลายมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วน

สนับสนุนการผลิตกำลังคนเข้าสู่ตลาดแรงงาน จึงมีนโยบายที่จะผลิตผู้เรียนทางด้านอาชีพให้มากขึ้นเพื่อผลิตกำลังคนป้อนสู่ตลาดแรงงาน ซึ่งการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว ได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาสายอาชีพ โดยดำเนินการพัฒนาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ให้มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 รวมถึงสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนาากำลังคนในด้านวิชาชีพพระดับฝีมือ รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้น ให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานไทยที่มีคุณภาพตามความต้องการของสถานประกอบการ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2556; UNESCO, 2002)

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยหรือสำนักงาน กศน. เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนากำลังคนในสายวิชาชีพที่จำเป็นต้องมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น โดยได้ศึกษาสภาพแรงงานของประชากรในสังคมไทยพบว่า ประเทศไทยมีประชากรจำนวนมากกว่า 35 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 50 ของประชากรทั้งประเทศ มีความรู้ มีความสามารถ มีอาชีพซึ่งทำงานในสถานประกอบการ หรือมีธุรกิจของตนเอง แต่มีเวลาไม่มากพอที่จะเข้าเรียนในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพ และบางส่วนก็ขาดโอกาสในการพัฒนาอาชีพเนื่องจากไม่มีวุฒิทางการศึกษาในการยกระดับอาชีพของตนเอง ดังนั้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างกำลังพลกลุ่มแรงงานให้มีคุณภาพสำนักงาน กศน. จึงได้ดำเนินการขอใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในการสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ให้กับกลุ่มประชากรดังกล่าว โดยจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ ที่มีความแตกต่างจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กล่าวคือ

1. กลุ่มเป้าหมาย มุ่งเน้นกลุ่มที่มีงานทำ ทั้งกลุ่มที่ผู้ประกอบอาชีพอิสระและทำงานในสถานประกอบการ หรือหน่วยงานภาครัฐ/เอกชน ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ซึ่งต่างจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่เป็นผู้เรียนที่อยู่ในวัยเรียน และจัดการเรียนการสอนแบบในระบบโรงเรียน

2. วิธีการเรียนการสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบเป็นรูปแบบการศึกษานอกระบบที่มีกรอบหลักสูตรเหมือนการศึกษาในระบบ แต่มีการจัดการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลที่ยืดหยุ่น (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2556)

การจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบของสำนักงาน กศน. ด้วยหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีแนวทางการจัดการศึกษา ดังนี้ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2556)

1. เป็นการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้นโดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่เกิดจากการทำงานและการประกอบอาชีพ

2. บูรณาการความรู้ ความสามารถในการทำงาน ให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ ซึ่งการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการหรือแหล่งการเรียนรู้

3. กระบวนการเรียนรู้ มุ่งหมายให้ผู้เรียนสามารถกำหนดความต้องการการเรียนรู้ โดยมีกระบวนการที่หลากหลายในการแสวงหาความรู้ เพื่อให้เกิดความรู้อย่างแท้จริง สามารถนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน และดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขมีคุณภาพชีวิตที่ดี

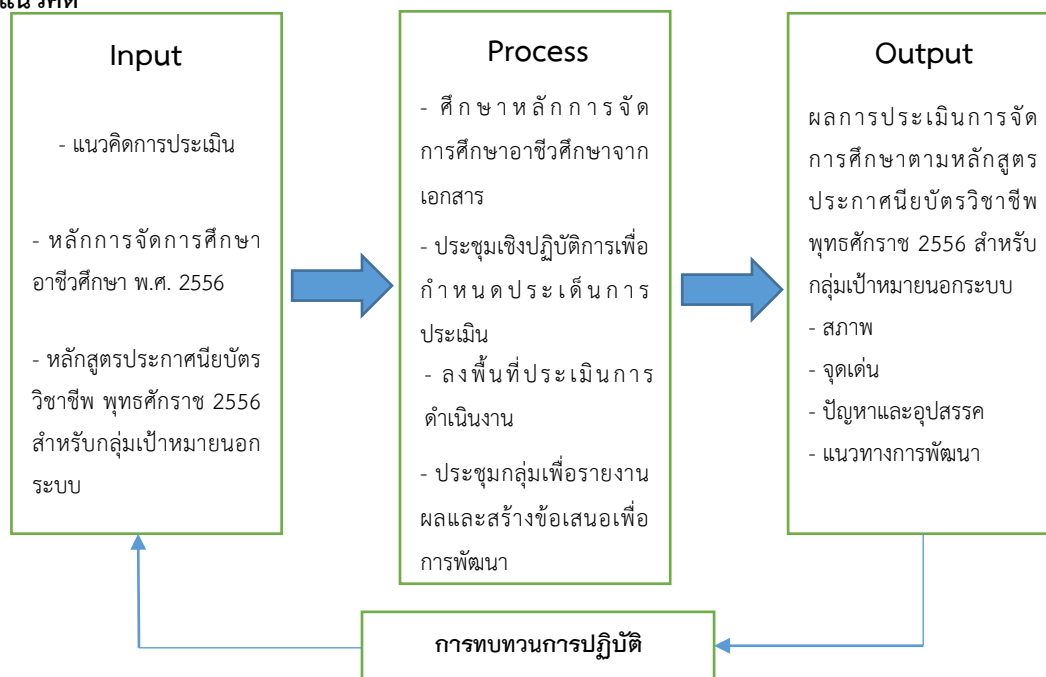
4. การวัดและประเมินผล ประเมินความรู้ ความสามารถ และทักษะ ที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนแต่ละคนให้มีระดับสมรรถนะหรือความสามารถในการปฏิบัติงานตามขอบเขตความรู้ ทักษะที่เชื่อมโยงกับมาตรฐานอาชีพเพื่อรองรับการเคลื่อนย้ายแรงงานในระดับอาเซียน

ทั้งนี้การดำเนินการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เริ่มขึ้นตั้งแต่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 เป็นต้นมาจนถึงภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 เป็นระยะเวลา 3 ปี เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินการจัดการศึกษาดังกล่าว จึงได้ดำเนินการวิจัยด้วยการประเมินสภาพ จุดเด่น ปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการพัฒนา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปสู่การพัฒนางานการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบอันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรและหน่วยงาน เพราะผลที่ได้รับจากการประเมินนั้นจะช่วยชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการในการจัดการศึกษาของหลักสูตรหรือไม่ มีข้อบกพร่องใดที่ต้องปรับปรุงดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพอันจะเป็นการลดความสูญเสียในการใช้ทรัพยากรอีกทั้งเป็นข้อมูลแก่ผู้บริหารในการตัดสินใจแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานตามหลักสูตรให้มีความเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการประเมิน

เพื่อติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการประเมิน

การประเมินการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ ดำเนินการวิจัยด้วยระเบียบการศึกษาเชิงประเมิน (Evaluation Research) ที่อาศัยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Review) การสัมภาษณ์ (Interview) การจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการระดมความคิดเห็น (Brain Storming) โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

(1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน

กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการประเมินครั้งนี้ ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน. จังหวัด จำนวน 6 คน ผู้บริหารสถานศึกษาที่จัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 จำนวน 7 คน ครูประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 จำนวน 24 คน ผู้เรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 ที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 18 คน ผู้แทนสถานประกอบการที่ร่วมจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 จำนวน 3 คน ผู้แทนสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ดำเนินการทดสอบมาตรฐานวิชาชีพให้กับผู้เรียนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 จำนวน 2 คน

(2) เครื่องมือสำหรับการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured- Interview) ที่กำหนดหัวข้อสำหรับการสัมภาษณ์ประกอบด้วย สภาพ จุดเด่น ปัญหาและอุปสรรค และแนวทางการพัฒนาใน 10 ประเด็นของการประเมิน ได้แก่ กลุ่มเป้าหมาย หลักสูตร การเทียบโอน การฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพ ครูประจำกลุ่ม ปวช. การจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการหลักสูตร สื่อ การวัดและประเมินผล และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

(3) ขั้นตอนการประเมิน

ขั้นตอนการประเมินเพื่อติดตามผลการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ ได้แก่

1. ดำเนินการศึกษาเอกสารเรื่องระเบียบการ หลักสูตร แผนการดำเนินงานการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 เพื่อศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐานของการจัดการศึกษา

2. ดำเนินการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพิ่มเติมจากการลงภาคสนามในพื้นที่ที่จัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 จำนวน 2 พื้นที่ ได้แก่ สำนักงาน กศน. อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี และ สำนักงาน กศน. อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ในวันที่ 10 สิงหาคม 2559 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทั้งจากเอกสารและภาคสนามมากำหนดกรอบการประเมิน ประเด็นที่จะใช้สำหรับศึกษาข้อมูล และกรอบการวิเคราะห์ข้อมูล

3. ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างวันที่ 18-20 สิงหาคม 2559 ณ โรงแรมนนทบุรีพาเลซ โดยมีตัวแทนจากสถานศึกษาที่จัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 ผู้บริหารระดับสำนักงาน กศน. ผู้บริหารสำนักงาน กศน. จังหวัด ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ปวช. และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

โดยจุดมุ่งหมายในการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ เพื่อติดตามผลการดำเนินงานตามประเด็นที่ใช้สำหรับการศึกษาข้อมูล

4. ดำเนินการลงพื้นที่ภาคสนามกลุ่มสถานศึกษาตัวอย่างที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ด้วยการสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานตามประเด็นที่ได้ทำการกำหนดไว้ โดยสถานศึกษาที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญของการประเมินพื้นที่ภาคสนาม ได้แก่ ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนสระแก้ว และ กศน.อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว ระหว่างวันที่ 1-3 กันยายน 2559 และ กศน.อำเภอเมืองนครราชสีมา ระหว่างวันที่ 5-7 กันยายน 2559

5. นำเสนอผลการประเมินเบื้องต้นต่อเลขาธิการ กศน. (นายสุรพงศ์ จำจด) และดำเนินการประชุมปฏิบัติการเพื่อระดมความคิดเห็นเพื่อสรุปผลการประเมินผลการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ ระหว่างวันที่ 20-23 กันยายน 2559 ณ โรงแรมเดอม็อค กรุงเทพมหานคร แล้วจัดทำรายงานผลการวิจัยเพื่อการเผยแพร่ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

คณะทำงานรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีจดบันทึก (Field note) จากการสัมภาษณ์ตามกรอบการประเมินและประเด็นการศึกษากับกลุ่มที่ศึกษา จากนั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเขียนอธิบายเป็นประเด็นด้านสภาพ จุดเด่น (ถ้ามี) ปัญหาและอุปสรรค แนวทางการพัฒนา แล้วนำประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวมาสู่การระดมความคิดเห็น เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 ต่อไป

ผลการประเมิน

ผลการประเมินการจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ มีรายละเอียดในแต่ละประเด็นของการศึกษาดังนี้

1. ด้านกลุ่มเป้าหมาย

การประเมินสภาพพบว่า กลุ่มเป้าหมายที่สมัครเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ 60) มีอาชีพตรงตามสาขาที่เรียน แต่ก็มีผู้เรียนบางส่วนที่มีอาชีพแต่ไม่ตรงตามสาขาที่เรียน รวมถึงกลุ่มผู้เรียนที่ยังไม่ได้ประกอบอาชีพ **ปัญหาและอุปสรรค**ที่พบคือ ผู้สมัครมีอาชีพไม่ตรงกับสาขาวิชาที่เรียน และไม่ประกอบอาชีพที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด **ทั้งนี้แนวทางการพัฒนา** ได้แก่ สถานศึกษาต้องยึดเกณฑ์การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครเป็นหลัก เนื่องจากเป็นระบบการจัดการศึกษาที่ออกแบบให้เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบที่มีประสบการณ์ทางอาชีพนั้น ๆ และหากผู้เรียนมีอาชีพไม่ตรงตามสาขาที่เรียน สำนักงาน กศน. ควรทบทวนและออกแบบการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบที่มีอาชีพแต่ไม่ตรงตามสาขาที่เรียนหรือไม่ได้ประกอบอาชีพ

2. ด้านหลักสูตร

การประเมินสภาพพบว่า หลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษาคือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 ที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาเป็นผู้พัฒนาขึ้น มีประเภทวิชาทั้งสิ้น 9 ประเภทวิชา ซึ่งพบว่าตั้งแต่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จนถึงภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 สำนักงาน กศน. ทำการเปิดสอนจำนวน 6 ประเภทวิชา โดยส่วนใหญ่เปิดสอนประเภทวิชาพาณิชยกรรม ประเภทวิชาเกษตรกรรม และประเภทวิชาอุตสาหกรรม ทั้งนี้หลักสูตรกำหนดให้ผู้เรียนที่จะจบหลักสูตรได้นั้นจะต้องทดสอบผ่านมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งสถานศึกษาประสานงานกับสถานศึกษาสังกัด อาชีวศึกษา เพื่อดำเนินการจัดสอบมาตรฐานวิชาชีพ สำหรับการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านอาชีวศึกษา (Vocational National Educational Test) หรือ V-NET ไม่ได้ถือเป็นเกณฑ์การจบหลักสูตร แต่หากสถานศึกษาต้องการให้ผู้เรียนเข้าสอบ V-NET สถานศึกษาต้องเสนอให้สำนักงาน กศน. จังหวัดทราบเพื่อประสานงานสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ ในการขอรหัสสถานศึกษาสำหรับการจัดสอบ **จุดเด่น**ของหลักสูตรคือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและประกอบอาชีพแล้ว สามารถพัฒนาความสามารถและความรู้ด้านอาชีพเพื่อตอบสนองต่อตลาดแรงงาน แต่**ปัญหาและอุปสรรค**ที่พบคือ ลักษณะของหลักสูตรในทางปฏิบัติยังไม่สามารถบูรณาการความรู้ที่เกิดจากการทำงานและประกอบอาชีพไปใช้ร่วมในการเรียนรู้ โดย**แนวทางการพัฒนา**นั้น ได้แก่ การเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามกรอบที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งจะต้องขออนุมัติรายวิชาที่พัฒนาขึ้นจากคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อสภาพและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายนอกระบบที่มีงานทำมากขึ้น และจัดทำแนวทางการบูรณาการความรู้ความสามารถของผู้เรียนในการทำงานและการประกอบอาชีพให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

3. ด้านการเทียบโอนผลการเรียน

การประเมินสภาพพบว่า ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดการศึกษาและการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 กำหนดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนใน 2 ลักษณะ คือ การเทียบโอนผลการเรียนรายวิชา และการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากวิชาชีพ ซึ่ง**ปัญหาและอุปสรรค**ที่พบได้แก่ สำนักงาน กศน.ยังไม่ได้มีการดำเนินการจัดทำแนวทางการเทียบโอนตามหลักสูตร ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้และประสบการณ์มาเทียบโอนเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนตามหลักสูตร โดย**แนวทางการพัฒนา** คือ สำนักงาน กศน. จัดทำแนวทางการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดการศึกษาและการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 ใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ.2546) มาสู่หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 2) การเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2551 มาสู่หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 และ 3) การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จากการประกอบอาชีพหรือฝึกงานในสถานประกอบการมาสู่หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556

4. ด้านการฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพ

การประเมินสภาพพบว่า การฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพในสถานประกอบการหรือแหล่งวิทยาการกำหนดไว้ 4 หน่วยกิต (การนับชั่วโมงการฝึกงาน ไม่น้อยกว่า 320 ชั่วโมง เท่ากับ 4 หน่วยกิต) โดยการฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพมีลักษณะสำคัญคือ 1) ผู้เรียนที่อยู่ในสถานประกอบการสามารถฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพในสถานประกอบการที่ตนเองทำงาน โดยนับชั่วโมงการทำงานของตนเองมาเป็นชั่วโมงในการฝึกงาน และ 2) ผู้เรียนที่ไม่ได้อยู่ในสถานประกอบการ ต้องฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพในสถานประกอบการที่เป็นเครือข่ายหรือทำข้อตกลงข้อตกลงร่วมมือร่วมกับ กศน. ในแต่ละพื้นที่ซึ่งสถานศึกษาเป็นผู้จัดให้ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนับเป็นจุดเด่นที่ทำให้สถานประกอบการและผู้เรียนต่างได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน แต่ทั้งนี้ **ปัญหาและอุปสรรค**ที่พบคือ การจัดการฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพให้กับผู้เรียนนั้นยังไม่บรรลุเป้าหมายของการฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพตามสาขาวิชาที่เรียนเท่าที่ควร ดังนั้น **แนวทางการพัฒนา** ได้แก่ สำนักงาน กศน. ควรปรับปรุงแนวทางการฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพ โดยกำหนดสมรรถนะของการฝึกงานและมีสมุดบันทึกผลการฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพซึ่งให้หัวหน้างานของสถานประกอบการ และสถานศึกษาร่วมกันกำกับดูแลและประเมินผลการฝึกประสบการณ์ทักษะวิชาชีพของผู้เรียน

5. ด้านครูประจำกลุ่ม ปวช.

การประเมินสภาพพบว่า การคัดเลือกครูประจำกลุ่ม ปวช. ส่วนใหญ่เป็นไปตามหลักเกณฑ์การดำเนินงานจัดการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบที่ได้กำหนดคุณสมบัติของครูประจำกลุ่ม ปวช. ไว้คือ มีวุฒิการศึกษาไม่น้อยกว่าปริญญาตรีจบตรงตามสาขาที่เปิดสอน หรือมีการเรียนในสาขาที่เปิดสอนไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต หรือมีความรู้ความสามารถตรงตามสาขาที่เปิดสอน สำหรับครูประจำกลุ่ม ปวช. ที่ต้องเพิ่มเติมความรู้ในสาขาที่เปิดสอนไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต ได้มีการดำเนินการและจะจัดส่งหลักฐานให้สำนักงาน กศน. ตรวจสอบภายในปีการศึกษา 2559 ซึ่งจุดเด่นของครูประจำกลุ่ม ปวช. พบว่าส่วนใหญ่มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงาน แต่**ปัญหาและอุปสรรค**ที่พบของครูประจำกลุ่ม ปวช. คือ 1) การลาออกของครูประจำกลุ่ม ปวช. และมีการจัดจ้างครูประจำกลุ่ม ปวช. รายใหม่ระหว่างภาคเรียนทำให้การจัดการเรียนการสอนด้านเนื้อหาขาดความต่อเนื่อง 2) ครูประจำกลุ่ม ปวช. ขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการทำการสอน การถ่ายทอดเนื้อหา การจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ส่งผลทำให้ผู้เรียนบางส่วนขาดความศรัทธาและไม่ได้รับความรู้เท่าที่ควร 3) ครูประจำกลุ่ม ปวช. ต้องรับผิดชอบงานหลายบทบาทหน้าที่ ทำให้มีเวลาเตรียมการเรียนการสอนไม่เพียงพอ 4) ครูประจำกลุ่ม ปวช. ได้รับค่าตอบแทนในลักษณะการจ้างเหมาบริการ ทำให้ขาดความรู้สึกรับผิดชอบและแรงจูงใจในการพัฒนางานให้ดียิ่งขึ้น รวมถึงการขาดสิทธิในด้านสวัสดิการประกันสังคม 5) ครูประจำกลุ่ม ปวช. ไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการติดตามผู้เรียนในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ทั้งนี้**แนวทางการพัฒนา** ได้แก่ สำนักงาน กศน. ควรจัดทำแนวทางการพัฒนาและพัฒนาครูประจำกลุ่ม ปวช. ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอย่างเร่งด่วนและต่อเนื่อง สถานศึกษาและครูประจำกลุ่ม ปวช. ควรแบ่งเวลาการปฏิบัติหน้าที่หลักและหน้าที่การช่วยงานสถานศึกษาให้เหมาะสม สำนักงาน กศน. กำหนดตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน (KPI) ของครูประจำกลุ่ม ปวช. ผู้ที่มีผลงานดีเด่นสมควรได้รับค่าจ้างเหมาบริการสูงขึ้นเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าในการทำงานและด้านสวัสดิการ และ

สำนักงาน กศน.จังหวัด/ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน ระบุเป็นเงื่อนไขแนบท้ายสัญญาจ้างให้สนับสนุนงบประมาณในการติดตามผู้เรียนในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามสมควร

6. ด้านการจัดการเรียนการสอน

การประเมินสภาพพบว่า ลักษณะการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 ส่วนใหญ่มี 4 ลักษณะ ได้แก่ จัดในสถานศึกษา จัดในสถานประกอบการ จัดเป็นกลุ่มย่อย จัดเป็นรายบุคคล ซึ่งวิธีการจัดการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่ม ปวช. ส่วนใหญ่ใช้วิธีการบรรยายเป็นหลัก รวมถึงมีการใช้ใบความรู้และใบงาน เชิงวิทยากรสอนเสริม การสอนแบบคล่องตัวในกรณีที่มีครู ประจำกลุ่ม ปวช. หรือผู้เรียนจำนวนน้อย การเรียนรู้ด้วยตนเองในบางรายวิชา การสอนแบบสาธิต การสอนแบบลงมือปฏิบัติจริง การมอบหมายให้รุ่นพี่สอนรุ่นน้อง และการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถจัดทำโครงการให้สอดคล้องกับสาขาวิชา โดยระยะเวลาที่สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่จัดในช่วงนอกเวลาราชการ (วันธรรมดาหลังเวลาทำการ และวันเสาร์-อาทิตย์) นอกจากนั้นยังมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร กล่าวคือ บางสถานศึกษามีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรโดยจัดค่ายวิชาการแบบฐานการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในลักษณะของการทัศนศึกษา และการจัดค่าย ซึ่งความหลากหลายที่คำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนผู้ตั้งกล่าวจัดเป็นจุดเด่นของการจัดการเรียนการสอนของ ปวช.กศน. อย่างไรก็ตามจากการดำเนินงานดังกล่าวพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอน คือ ลักษณะการจัดการเรียนการสอนพบว่าบางสถานศึกษามีจำนวนห้องเรียนไม่เพียงพอกับจำนวนกลุ่มผู้เรียน วิธีการจัดการเรียนการสอนพบว่า การจัดทำโครงการไม่สอดคล้องกับหลักคิดและจุดมุ่งหมายของสาขาวิชานั้น ๆ วิธีการจัดการเรียนการสอนของครูประจำกลุ่ม ปวช. ขาดความหลากหลาย เช่น รายวิชาที่ต้องฝึกปฏิบัติ แต่ไม่สามารถสอนในรูปแบบการปฏิบัติได้ จึงใช้การสอนแบบบรรยายแทนทำให้ผู้เรียนขาดทักษะด้านการปฏิบัติการ และยังพบว่าไม่นำสื่อและอุปกรณ์มาเสริมการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น รวมถึงการจัดทำแผนการสอนพบว่ามีการจัดการเรียนการสอนแบบคล่องตัว ทำให้ครูประจำกลุ่ม ปวช. ต้องจัดทำแผนการเรียนการสอนหลายแผน และรับผิดชอบการสอนหลายวิชา ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนขาดความสมบูรณ์และมีคุณภาพเท่าที่ควร ซึ่งแนวทางการพัฒนา ได้แก่ สถานศึกษาที่เปิดสอนต้องคำนึงถึงสถานที่เรียนให้พอเพียง เหมาะสมกับจำนวนกลุ่มและผู้เรียน รวมถึงบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สถานศึกษาต้องจัดหาอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอและพร้อมต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามสาขาวิชาที่เปิดสอน สถานศึกษาต้องสอนงานและกำกับครูประจำกลุ่ม ปวช. ให้ใช้การสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและรายวิชา สำนักงาน กศน. มอบหมายบทบาทภารกิจให้มีหน่วยที่รับผิดชอบในการพัฒนาครูประจำกลุ่ม ปวช. ให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 อย่างมีประสิทธิภาพ และสถานศึกษากำกับให้ครูประจำกลุ่ม ปวช. ทุกคนจัดทำแผนการสอนและปฏิบัติการสอนตามแผนการสอนที่วางไว้

7. ด้านการบริหารจัดการ

การประเมินสภาพพบว่า การจัดการศึกษาระดับ ปวช. ผู้จัดคือศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน และ กศน.อำเภอ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการโดยได้รับเงินจากค่ากิจกรรมการเรียนการสอน 2,750 บาท / ผู้เรียน 1 คน / 1 ภาคเรียน (5500/ปี) ค่าหนังสือเรียน 500 บาท / ผู้เรียน 1

คน / 1 ภาคเรียน (จำกัดร้อยละ 60 ของจำนวนผู้เรียน) ค่ากิจกรรมเสริมหลักสูตร (กิจกรรมกรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน) 530 บาท / ผู้เรียน 1 คน / 1 ภาคเรียน การขออนุมัติเปิดชั้นเรียนมีขั้นตอนและใช้เวลาในการอนุมัติกับการจัดการเรียนการสอนในพื้นที่ ช่วงเวลาไม่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน สถานศึกษาสามารถพัฒนารายวิชาในหมวดวิชาทักษะชีวิต หมวดวิชาทักษะวิชาชีพ และหมวดวิชาเลือกเสรีได้ โดยต้องเสนอต่อคณะกรรมการของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่ออนุมัติรายวิชาและให้รหัสรายวิชา แต่ไม่ได้มีการดำเนินการ รวมถึงข้อมูลด้านการบริหาร การดำเนินงาน และการประเมินผลยังขาดความเป็นระบบ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการบริหารจัดการได้น้อย **ปัญหาและอุปสรรค**ที่พบได้แก่ สถานศึกษาหลายแห่งดำเนินการเปิดหลักสูตรก่อนได้รับการอนุมัติจากสำนักงาน กศน. การขอเปิดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบกลุ่มใหม่ในแต่ละครั้งมีกระบวนการที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินงานที่ยาวนาน และการบริหารจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบมีรายละเอียด ขั้นตอน และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ค่อนข้างมาก ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถเข้าใจเรื่องต่างๆ ได้ชัดเจนทั้งหมด ดังนั้น**แนวทางการพัฒนา** ประกอบด้วย สำนักงาน กศน. จังหวัดและสถานศึกษาจัดทำขั้นตอนและกำหนดปฏิทินการทำงานให้มีความสอดคล้องและชัดเจน โดยมีช่องทางในการสื่อสารระหว่างกันเพื่อสร้างความเข้าใจอย่างสะดวก รวดเร็ว และหลากหลาย มีการมอบหมายให้หน่วยงาน/สถานศึกษาในสังกัด กศน. ที่จัดการศึกษา ปวช. ริเริ่มดำเนินการในการพัฒนารายวิชาของสถานศึกษาได้ การเปิดหลักสูตรและการเพิ่มจำนวนชั้นเรียนควรได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา และสำนักงาน กศน. กับ กศน.จังหวัด สถานศึกษาร่วมกันจัดทำฐานข้อมูล (Data-Base) เพื่อการบริหารจัดการตามหลักสูตร

8. ด้านสื่อ

การประเมินสภาพพบว่า สถานศึกษาจัดหาสื่อมีแบบเรียนหรือสื่อที่ให้ผู้เรียนยืมเรียน และมีการนำมาช่วยในการเรียนการสอนน้อย รวมถึงแบบเรียนต้องผ่านการตรวจสอบและคุณภาพรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา **ปัญหาและอุปสรรค**ที่พบคือ สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนขาดความหลากหลายทำให้ไม่สามารถสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้เรียนและครูประจำกลุ่ม ปวช. ทั้งนี้**แนวทางการพัฒนา** สำนักงาน กศน. ควรมอบหมายให้หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดหา/จัดทำสื่อผสมทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนตามรายวิชาของหลักสูตรให้มีคุณภาพและเพียงพอ

9. ด้านการวัดและประเมินผล

การประเมินสภาพพบว่า การกำหนดสัดส่วนคะแนนระหว่างภาคและปลายภาค สถานศึกษาสามารถกำหนดได้เอง มีการวัดและประเมินผลเป็นรายวิชา มีการวัดและประเมินผลทั้งระหว่างเรียนและปลายภาคเรียน โดยใช้ใบงาน ข้อสอบมีทั้งปรนัยและอัตนัย การทำรายงาน การฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งการดำเนินการลักษณะดังกล่าวจัดเป็น**จุดเด่น**ที่สะท้อนให้เห็นถึงความยืดหยุ่นที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย**ปัญหาและอุปสรรค**ที่พบคือ ครูประจำกลุ่ม ปวช. ขาดความรู้เรื่องการวัดและประเมินผล ทำให้การสร้างเครื่องมือสำหรับวัดและประเมินผลขาดประสิทธิภาพ การประเมินผลบางวิชาเป็นลักษณะการวัดผลที่ไม่ตรงกับจุดมุ่งหมายของรายวิชานั้น ๆ รวมถึง

วิธีการวัดและประเมินผลเอื้อประโยชน์ให้ผู้เรียนสามารถสอบผ่านได้ง่าย โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพในการวัดและประเมินผล ซึ่ง**แนวทางการพัฒนา** สำนักงาน กศน. ต้องจัดทำแผนและดำเนินการพัฒนาครูประจำกลุ่ม ปวช. ให้มีความรู้และทักษะในการพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผล และจัดทำแนวทางให้การประเมินผลรายวิชา ที่เน้นการประเมินผลจากการปฏิบัติงานให้มากยิ่งขึ้นตามลักษณะของวิชานั้น ๆ

10. ด้านการมีส่วนร่วมของเครือข่าย

การประเมินสภาพพบว่า การจัดการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ของสำนักงาน กศน. ได้มีมติ คณะรัฐมนตรีให้ดำเนินการร่วมกับภาคีเครือข่ายในการร่วมกันจัดการศึกษา สถานศึกษาได้มีการจัดทำ MOU กับ สถานประกอบการเพื่อร่วมกันจัดการศึกษาในการพัฒนากำลังแรงงานกึ่งฝีมือให้กับสถานประกอบการ สถานศึกษาได้ขอความร่วมมือกับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาโดยการจัดทำ MOU เพื่อจัดการทดสอบมาตรฐานวิชาชีพให้กับผู้เรียน **ปัญหาและอุปสรรค**ที่พบคือ การดำเนินการจัดการศึกษา ปวช.กศน. ส่วนใหญ่ สำนักงาน กศน. จะมีบทบาทฝ่ายเดียว โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนทำให้เป็น ข้อจำกัดของการเรียนรู้ และเมื่อสถานประกอบการบางแห่งมีการเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบทำให้การร่วมมือขาด ความต่อเนื่อง **แนวทางการพัฒนา** ได้แก่ สำนักงาน กศน. ต้องทำให้สังคมเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาในระดับ ปวช. สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบโดยให้ความสำคัญและให้การยกย่องการ มีส่วนร่วมของสถานประกอบการ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบของเครือข่าย สถานศึกษาต้อง เข้าไปชี้แจงทำความเข้าใจถึงความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกันอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง สำนักงาน กศน. จังหวัดและศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดน ควรเพิ่มการประสานความร่วมมือระหว่างภาคี เครือข่ายให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยเฉพาะการเชิญภาคีเครือข่ายเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้และฝึก ประสบการณ์ สำนักงาน กศน. สถานศึกษาควรแสวงหาความร่วมมือกับสถานประกอบการที่มีแรงงานทั้งระดับ นโยบายและระดับปฏิบัติงานเพิ่มมากยิ่งขึ้น และสถานศึกษาควรชี้แจงและเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนในการเข้า สอบมาตรฐานวิชาชีพตามเกณฑ์การจบหลักสูตร และสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ผู้เรียนที่จะจบหลักสูตรเข้าสอบ มาตรฐานฝีมือแรงงานของกรมพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อเป็นการยกระดับฝีมือผู้จบหลักสูตรปวช. อีกระดับหนึ่ง

การอภิปรายผล

จากการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ ของสถานศึกษาภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่า สภาพการจัดการศึกษาโดยภาพรวมระดับประเทศส่วนใหญ่มีการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ อาทิ เป้าหมายของการจัด หลักสูตร การบริหารจัดการ การฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ สอดคล้องเป็นไปตามหลักการและหลักเกณฑ์การจัดการศึกษาระดับ ปวช. ที่สำนักงานคณะกรรมการ อาชีวศึกษาได้กำหนดขึ้น ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนากำลังคนทางด้านวิชาชีพ และยกระดับทักษะฝีมือ ความรู้ และ สมรรถนะในการทำงาน รวมถึงเป็นช่องทางที่นำไปสู่การสร้างอาชีพใหม่ๆ ซึ่งสามารถเพิ่มพูนรายได้ให้กับผู้เรียนรู้ (พระราชบัญญัติอาชีวศึกษา, 2551) สอดคล้องกับที่ผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ปวช. กศน. ท่านหนึ่งได้กล่าว ว่า หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ กศน. เป็นผู้จัดนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้ได้มีช่องทางที่สามารถยกระดับรายได้ ของตนเองให้มากขึ้นกว่าในอดีต เพราะหลักสูตรที่จัดสอนนั้นมีความเกี่ยวข้องกับงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ทำให้

กระบวนการถ่ายทอดสามารถสร้างความรู้และทักษะที่สามารถนำมาใช้ในการทำงานได้อย่างทันทั่วทั้งที่ ประกอบกับกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการเรียนสามารถนำไปสู่ช่องทางการมีอาชีพเสริมที่สร้างรายได้มากยิ่งขึ้น โดยสภาพการดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนได้ว่าการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ สามารถผลิตผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ อาชีวศึกษาแห่งชาติที่ต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสังคม มีสมรรถนะในการดำเนินชีวิต มีสมรรถนะในการประกอบอาชีพ และมีความสุขในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556)

จุดเด่นของการดำเนินงานการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ ได้แก่ การสร้างโอกาสให้กับผู้เรียนที่อยู่ในช่วงวัยทำงานให้สามารถกลับเข้าสู่กระบวนการศึกษาได้ในช่วงนอกเหนือเวลาการทำงาน เป็นการเปิดช่องทางทำให้ผู้เรียนที่ไม่มีวุฒิการศึกษา ได้มีวุฒิการศึกษานำไปสู่การยกระดับทางอาชีพและเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่มุ่งผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพพระดับฝีมือ ด้วยการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือยกระดับวิชาชีพให้สูงขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน นอกจากนั้นวิธีการจัดการเรียนการสอนรวมถึงวิธีการประเมินผลที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย เน้นการมีส่วนร่วม และสอดคล้องตรงตามความต้องการของผู้เรียน ก็จัดเป็นจุดเด่นในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรเช่นกัน โดยเป็นไปตามหลักการของการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่มีเป้าหมายสำคัญที่จะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง พึ่งพาตนเอง สามารถคิดเป็น และเกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2547)

ปัญหาที่เป็นอุปสรรคที่พบเป็นส่วนใหญ่ในการดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ ได้แก่ ด้านครูประจำกลุ่ม ปวช. ที่มีกลาอกระหว่างภาคการศึกษา ด้วยเหตุผลอันเนื่องมาจากความรู้สึกไม่ได้รับความมั่นคงทางวิชาชีพที่มีเงื่อนไขการรับเข้าทำงานเป็นแบบเหมาจ่ายรายปี และสวัสดิการที่ได้รับไม่เท่าเทียมกับกลุ่มครู กศน. ที่ได้รับการบรรจุ ประกอบกับพบว่าครูประจำกลุ่ม ปวช. บางส่วนไม่ได้มีวุฒิตรงตามสาขาที่เปิดสอน และไม่มีวุฒิครู ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเข้าใจต่อการจัดการกระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นกระบวนการพัฒนาครูประจำกลุ่ม ปวช. จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ควรมองข้าม สอดคล้องกับวิจัยของ พุทธ ธรรมสนา (2554) ที่สะท้อนว่าควรมีกระบวนการพัฒนาครูประจำกลุ่ม ปวช. อย่างต่อเนื่องโดยเปิดโอกาสให้ครูกลุ่มดังกล่าวได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาตนเองให้มีทักษะในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง เช่นเดียวกันกับการให้สัมภาษณ์ของครูประจำกลุ่ม ปวช. ที่กล่าวว่าต้องการได้รับการเสริมสร้างทักษะสำหรับการจัดการเรียนการสอนเพิ่มเติมผ่านกิจกรรมที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดขึ้น ซึ่งพบว่ายังไม่มีโอกาสเท่าที่ควร ดังนั้นการให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูประจำกลุ่ม ปวช. อย่างจริงจัง โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนได้ตามหลักสูตรจะเป็นใฝ่กุญแจสำคัญที่ทำให้การผลิตผู้เรียนรู้ในระดับอาชีวศึกษาได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนั้นการเสริมแรงด้วยการมอบรางวัลหรือสนับสนุน

ด้านการศึกษาก็เป็นปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้ครูเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานมากขึ้นเช่นกัน (จำนงค์ แจ่มจันทร์วงศ์ และคณะ, 2560)

แนวทางการพัฒนาที่สำคัญที่สุด คือการที่หน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา รวมถึงภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอน ให้ความสำคัญกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 อย่างจริงจัง โดยเน้นการสร้างความร่วมมือในเชิงปฏิบัติงาน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละส่วนอย่างชัดเจน มีการทบทวนการดำเนินงานเพื่อหาจุดบกพร่องเพื่อการปรับปรุง มีการบริหารจัดการความเสี่ยงให้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลง มีการจัดทำนโยบายที่เป็นรูปธรรมนำไปสู่การปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรซึ่งมีการกำกับดูแลอย่างจริงจัง ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวต้องสามารถนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างหลักสูตรที่มุ่งสร้างผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่สามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ เป็นผู้มีความริเริ่มสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดี มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพของตนเอง ตลอดจนมีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงามให้สามารถเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตได้ในสังคมอย่างมีความสุข (ธงชัย ทองมา และธีระวัฒน์ จันทิก, 2558)

ข้อเสนอแนะจากผลการประเมิน

1. สำนักงาน กศน. มอบหมายให้กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจัดทำหนังสือชักชวนความเข้าใจการปฏิบัติการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 แก่สำนักงาน กศน. จังหวัดและสถานศึกษาที่จัดการศึกษาโดยด่วน
2. สำนักงาน กศน. มอบหมายให้กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจัดทำสมมนาเสนอผลการประเมินการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 โดยด่วน
3. สำนักงาน กศน. มอบหมายให้หน่วยศึกษานิเทศก์เป็นแกนกลางในการวิจัยการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 ที่มีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ (Best Practice)
4. สำนักงาน กศน. มอบหมายให้กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจัดทำแนวทางการเทียบโอนผลการเรียน ความรู้และประสบการณ์จากการประกอบอาชีพมาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556
5. สำนักงาน กศน. มอบหมายให้กลุ่มพัฒนาระบบทดสอบพัฒนาระบบและเครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับลักษณะรายวิชา เช่น วิชาพื้นฐาน วิชาเกี่ยวกับการปฏิบัติ การฝึกงาน เป็นต้น
6. สำนักงาน กศน. มอบหมายให้สถาบันการศึกษาทางไกลร่วมมือกับสถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคร่วมมือกันพัฒนาสื่อการเรียนการสอนทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล
7. สำนักงาน กศน. มอบหมายให้กลุ่มการเจ้าหน้าที่จัดทำตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานของครูประจำกลุ่มปวช. โดยผู้ที่มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนสมควรได้รับค่าจ้างเหมาบริการสูงขึ้นเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานประจำกลุ่มของครูประจำกลุ่ม ปวช.

8. สำนักงาน กศน. มอบหมายให้กลุ่มการพัฒนาการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ออกแบบการจัดการเรียนการสอนในลักษณะชั้นเรียนนอกเวลาที่สุดคล้องกับสภาพของกลุ่มผู้เรียน

9. สำนักงาน กศน. มอบกลุ่มพัฒนาการศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทบทวนและเพิ่มเติมการกำหนดขอบข่ายงาน (Job -Description) แจกแจง จัดสรร มอบหมาย ภารกิจของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 ให้หน่วยงานในสังกัดสำนักงาน กศน. ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องมาดำเนินการให้ชัดเจน และต่อเนื่องเพิ่มขึ้น

10. สำนักงาน กศน. มอบหมายให้กลุ่มปฏิบัติการส่งเสริมภาคีเครือข่ายที่ร่วมจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 และขยายภาคีเครือข่ายร่วมจัด ปวช.กศน. ให้มากยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าผลการประเมินดังกล่าวสามารถนำไปสู่การพัฒนาการดำเนินงานการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบทั้งในเชิงนโยบาย การบริหารจัดการ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และการประเมินผล เพื่อให้การดำเนินงานตามหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ*. สืบค้นจาก

http://bsq2.vec.go.th/crouse_manage/อาชีวศึกษาแห่งชาติ56.PDF

จ่านงค์ แจ่มจันทร์ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูผู้สอนของนักศึกษาหลักสูตร

ประกาศนียบัตรสาขาวิชาชีพครู วิทยาลัยเชียงราย. *วารสาร Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย*

สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. ปีที่ 10, ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน): หน้า 269-280.

ธงชัย ทองมา และธีระวัฒน์ จันทิก. (2558). การบริหารจัดการความเสี่ยงกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง:

องค์กรในยุคโลกาภิวัตน์. *วารสาร Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์*

สังคมศาสตร์ และศิลปะ. ปีที่ 8, ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม): หน้า 596-621.

พุทธ ธรรมสุนา. (2554). ผลผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาอย่างไรให้ตรงกับความต้องการของ

ภาคอุตสาหกรรม. *วารสารวิชาการเศรษฐศาสตร์อุตสาหกรรม*, 2(2), 96-104.

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2556). *คู่มือการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช*

2556. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ.

สำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. (2547). *การศึกษานอกโรงเรียน: การประกันโอกาสทางการศึกษา*

ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนที่อยู่นอกโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: รัชการพิมพ์.

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2557). *หลักเกณฑ์การดำเนินงานจัด*

การศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบ.

กรุงเทพมหานคร: รัชการพิมพ์.

ภาษาต่างประเทศ

UNESCO. (2002). *Technical and vocational education and training for the twenty-first century*.

Retrieved from <http://www.unesco.org/education/>